

EBEVEYNLERİN CİNSEL GELİŞİM VE MAHREMİYET EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŐLERİ¹

Doç. Dr. Hatice YALÇIN²
Emine ERKOÇ³
Sevde ŐİŐMAN⁴

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 6-12 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek ve bilgilerine etki eden sosyo-demografik faktörleri incelemektir. Araştırmanın evren ve örneklemini cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusunda yapılan eğitim programlarına katılan toplam 252 ebeveyn oluşturmuştur. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır, veriler görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Veri toplamak için görüşme formu kullanılmıştır. Bu formda; cinsellik konusunda eğitim alıp almadığı, bilgiyi ilk kimden aldığı, ailesinde cinsel kimliği ile ilgili ayırım yapıp yapılmadığı, mahremiyet eğitimini ailede ilk kimden aldığı, çocuğun altbezini farklı kişilerin yanında değiştirip değiştirmediği, çocuğunun odasını ne zaman ayırdığı, çocuğa mahremiyet eğitimini verip vermediği konusunda bilgiler yer almaktadır. Verilerin betimsel analizleri sonucunda, ebeveynler aile tipinin çocuklarda mahremiyet eğitimini etkilediğini; ebeveyn tutumları, ailenin gelir düzeyinin mahremiyet eğitiminde etkili olduğunu ve mahremiyet ile ilgili konuların özellikle 6-12 yaş aralığında yoğun olarak yaşandığını belirtmişlerdir. Çalışmamızda az sayıdaki katılımcı cinsellik ve mahremiyetin tanımını doğru yapmıştır. Cinsellik ve mahremiyet konusunda aldığı eğitim ile çocuğun mahremiyet eğitimi arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan chi-square testi sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur (49.489 ve $p=0.014<0.05$). Çocuğa verilen mahremiyet eğitimi, cinsellik konusunda alınan eğitime göre farklılık göstermektedir. Ebeveynlerin tamamı kitle iletişim araçlarında izlenen yayınların detaylı şekilde incelenmesi konusunda görüş belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Mahremiyet eğitimi, Cinsel eğitim, Ebeveynler, Ebeveynlerin mahremiyet eğitimi.

¹ Bu çalışma 21-23 Ağustos 2020 tarihinde Rumeli Üniversitesi'nin organize ettiği 1. Uluslararası Bebek Çocuk ve Ergen Psikolojisi Kongresinde "Mahremiyet Eğitimi Verme Konusunda Ebeveynlerin Kullandıkları Yöntemlerin İncelenmesi" başlığı ile sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² KTO Karatay Ün., Çocuk Gelişimi Bölümü, ORCID ID: 0000-0003-0237-2978, hatice.yalcin@karatay.edu.tr

³ KTO Karatay Ün., Aile Danışmanlığı ABD, ORCID ID: 0000-0001-9800-9377, merkoc42@hotmail.com

⁴ KTO Karatay Ün., Aile Danışmanlığı ABD, ORCID ID: 0000-0002-4349-2565, sevdes@hotmail.com
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 13/09/2020–Kabul Tarihi/Accepted: 15/09/2020

VIEWS OF PARENTS ON SEXUAL DEVELOPMENT AND PRIVACY EDUCATION

Assoc. Prof. Hatice YALCIN

Emine ERKOC

Sevde SISMAN

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the knowledge level of parents who have children between the ages of 6 and 12 on sexual development and privacy education and to examine the socio-demographic factors that affect their knowledge. The population and sample of the study consisted of 252 parents who participated in training programs on sexual development and intimacy education. An interview form was used to collect data. In this form; It includes information on whether he received training on sexuality, who received the information from the first person, whether there was any discrimination about his sexual identity in his family, who received the privacy education from the first in the family, whether the child changed his diaper with other people, when he allocated his child's room, whether he gave the child privacy training. The phenomenology method, one of the qualitative research methods, was used in the study and the data were collected by semi-structured interview method. As a result of the descriptive analysis of the data, parents stated that family type affects privacy education in children; They stated that parental attitudes and family income are effective in privacy education and that issues related to privacy are experienced intensely especially in the age group of 6-12. A small number of participants in our study made the correct definition of sexuality and intimacy. A significant relationship was found according to the results of the chi-square test conducted to determine the relationship between the education he received on sexuality and privacy and the child's privacy education (49.489 and $p = 0.014 < 0.05$). The privacy education given to the child differs according to the education received on sexuality. All of the parents also stated that the broadcasts watched in mass media should be taken under control.

Key words: Privacy education, Sexual education, Parents, teaching, Parents' privacy training.

GİRİŞ

Cinsellik kavramı çocuğun yaşamında çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Cinsel gelişim hayat boyu devam etmektedir. Cinsel gelişim her yaş döneminde farklı olmakta ve 6-12 yaş döneminde çocuğun cinsel kimliğini benimsemesi açısından önem kazanmaktadır (Esen & Siyez, 2017, ss.564). Mahremiyet kavramı ise çocukların yaşadığı kültür veya zaman aralığına göre farklılık göstermektedir. Teknolojik değişimler ve sosyal medyanın gündelik hayata yerleşmesi ile birlikte mahremiyet eğitimi alanında yaşanan değişimler ve dönüşümler yapılan çalışmalara konu olmuştur (Giddens, 2010, s.28-36).

Çocuklara mahremiyet eğitiminin verilmesi, çocuğun beden imajının gelişiminin yanı sıra psikolojik ve sosyal gelişimi için de önem taşır. Cinsel kimlik algısı çocuğun karakter gelişimini de etkilemektedir. Mahremiyet ve cinsel gelişimle ilgili konularda eğitim verilen çocuklar kendi özel alanlarını tanımakta, bu alanları korumakta ve başkalarının özel alanlarına da saygı göstermektedirler (Yalçın, 2010). Cinsel gelişim ve mahremiyet konularıyla ilgili çocuklara bilinçli şekilde verilen eğitim, onların bedenlerini koruma hakkı olduğu bilincini de vermektedir.

Çocuklarda mahremiyet eğitimi ve cinsel eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar kültürlerarası farklılıklar gösterir. Shtarkshall (2007), çocuklara cinsel eğitim verilirken görsel araçların kullanılması gerektiğini çünkü gelişimsel aşamalarda çocuklara uygulanan resim, video, fotoğraf veya diğer somut teknikleri içeren görsel stratejilerin her zaman yararlı sonuçlar ortaya koyduğunu vurgulamaktadır. Scott vd (2012) cinsel eğitimle ilgili kavramların zaman içinde tekrarlayan pekiştirilmesi gerektiğini, cinsel öğrenmenin bir "seans" yerine bir "süreç" olarak düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Poobalan vd (2009) çalışmalarında çocuk için basit, karmaşık olmayan bir dil kullanılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Cinselliği anlatmak birçok insan için zor bir konudur; bir konu rahatsız edici olduğunda bilinçsizce daha hızlı konuşulmakta, genel ifadeler tercih edilmekte veya kafa karıştıran soyut analogiler eklenmektedir (Hall vd, 2016, s. 596). Walker (2004), cinsellikle ilgili bilgilerin anlatılmasında ebeveynlere öneriler vermekte ve yedi yaşından küçük çocuklara cinsellik ile ilgili terimleri öğretmek için kelimeler yerine resimler kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Cabreros (2012), cinsel konuların derinliği ve genişliği çok geniş olduğu için cinsel eğitime en acil ve önemli olan konudan başlanması gerektiğini belirtmektedir.

Çocuklara mahremiyet eğitimi vermenin önemi büyüktür. Bu çalışma tespit edilen örneklem üzerinden ebeveynlerin çocuklarda mahremiyet eğitimi verirken onlara hangi konuların nasıl anlatılması gerektiği ve çocukların cinsellikle ilgili hassasiyetlerini ölçmeye odaklanması nedeniyle önemlidir. Ayrıca bu çalışmanın cinsel eğitim ve cinsel danışmanlık alanında çalışacak olan kişi ve kurumlara kaynak bilgiler sağlayacağı öngörülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı 6-12 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek ve sosyo-demografik değişkenleri inceleyerek öğretme yöntemlerini ortaya koymaktır.

Literatür analizi

Dünya Cinsel Sağlık Derneği tarafından Cinsel Haklar Bildirgesi yayınlamıştır. Bu bildirmede bireylerin mahremiyet hakkıyla ilgili açıklamalara yer verilmiş ve her bireyin cinsel kimliği ve cinsel davranışlarıyla ilgili olarak mahremiyetini koruma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca her bireyin cinselliğiyle ilgili bir bilgiyi başka kişilere aktarması konusunda özgürlüğe sahip olduğu da vurgulanmaktadır (Aşçı & Gökdemir, 2017, s. 154). Ailede verilen mahremiyet eğitiminde temel hedeflerden biri çocukların bedenlerini tanımları ve bireysel sınırlarını korumayı öğrenmeleridir (Walker & Milton, 2006).

Kültürler arası farklılıklar olan mahremiyet eğitiminde ailelerin bazıları çocuklarla cinsellik konusunu konuşmamaktadırlar. Bu durumda çocuklar kendi bireysel sınırlarını ve başkalarının bireysel sınırlarını tanıyamadıkları için hangi davranışların normal olduğu konusunda tedirginlik yaşamaktadırlar (Polat, 2001, s.31-56). Çocukların kendi duygularını ve bedenini tanıyan, bireylerle iletişimde sınırlarını koruyabilen ve aynı zamanda özgüvenli bireyler olmaları için onlara mahremiyet eğitimi öncelikle aile bireyleri tarafından vermek gerekmektedir (Yalçın, 2010).

Çocukların değişen bedenlerini tanımaları, beden algılarıyla ilgili olumlu düşünceler oluşturabilmeleri ve yaş dönemleri ilerledikçe bedenlerinde oluşan değişimlere hazırlıklı olabilmeleri gibi bilgileri çocuklar öncelikle aile ortamında öğrenmektedir (Carson, 2006, p. 56). Çocuklar doğru mahremiyet eğitimi almaları durumunda kendilerinin ve diğer insanların özel hayatının farkına varabilmektedirler Ayrıca mahremiyet eğitiminin zamanında ve doğru şekilde verilmesi durumunda çocuklar kendi özel alanlarını farklı ortamlarda koruyabilmekte, diğer insanların özeline saygı duyabilmektedirler (Ceylan & Çetin, 2015, s. 45). Çocukların cinsellikle ve mahremiyetle ilgili konularda yanlış bilgiler edinmemeleri de önemlidir. Çoğunlukla cinsellikle ilgili bilgiler ilk kaynak olarak aile bireylerinden alınmaktadır (Eliküçük & Sönmez, 2011, s. 51).

Mahremiyet eğitiminde çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimi dikkate alınmaktadır. Bilişsel boyutta incelenirse çocuğun öğrenme yeterliliği, çevresindeki uyaran zenginliği, dil gelişimi, dikkat, hafıza, muhakeme yapma gibi yeteneklerinin gelişimi dikkate alınarak mahremiyet eğitimi verilmelidir (Byers vd, 2008). Çevreyle etkileşim ve sosyal ilişkiler boyutundan incelenirse yine çocuğun bilişsel gelişim düzeyinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çocuğun duyuşsal gelişimi aşamaları kapsamında kendi bedenine ve cinsel kimliğine yönelik algıları, duyguları ve tutumları çocuğun duyuşsal yönünü oluşturmaktadır. Çocuğun mahremiyet eğitimini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmesi için çocuğun bilişsel ve duyuşsal açıdan gelişmesi, aynı zamanda öğrenmeye hazıroluşluğunun bulunması ve öğrenmeye ve istekli olması gerekmektedir. Çocuğun bilişsel ve duyuşsal alanları dengeli ve yeterli desteklendiğinde, mahremiyet eğitimi çerçevesinde istendik davranış oluşturabilmektedir (Deehan & Fitzpatrick, 1993, s. 131). Dolayısıyla aile, çevre ve içinde bulunduğu sosyal çevrenin yapısı çocuğa cinsellikle ve mahremiyetle ilgili bilgilerin verilebilmesi bakımından önemlidir. Çocuk mahremiyet ile ilgili düşüncelerini ve duygularını aile, okul ve çevreden öğrendikleriyle bütünleştirerek anlamlandırmakta ve tutumlarını yönetmeyi öğrenmektedir (Aral vd., 2002, s. 5).

Çocukların değişen bedenlerini tanımaları, beden algılarıyla ilgili olumlu düşünceler oluşturabilmeleri ve yaş dönemleri ilerledikçe bedenlerinde oluşan değişimlere hazırlıklı olabilmeleri gibi bilgileri çocuklar öncelikle aile ortamında öğrenmektedir (Carson, 2006, p. 56). Ayrıca mahremiyet eğitiminin zamanında ve doğru şekilde verilmesi durumunda sosyal hayatın içinde kendi özel alanlarını koruyabilmekte, diğer insanların özeline saygı duyabilmektedirler (Ceylan & Çetin, 2015; Eliküçük & Sönmez, 2011).

1. YÖNTEM

Temel olarak 6-12 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek ve sosyo-demografik değişkenleri inceleyerek öğretme yöntemlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada; betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel analiz yöntemleri içerisinde değerlendirilen betimsel çalışmalar, sosyal olayların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini anlamaya yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu yöntemde temel amaç değişkenlerin derinlemesine incelenmesini içermektedir (Büyüköztürk vd, 2012). Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme soruları alanında uzman akademisyenler tarafından incelenmiş, önerilere göre yeniden düzenlenmiş ve bazı sorular çıkartılarak son şekli verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla veri toplama araçları uygulandıktan sonra katılımcıların verdikleri cevaplar araştırmacılar tarafından kodlanmış, ortak özelliklere göre sınıflandırılarak düzenlemeler yapılmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın evren ve örneklemini cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusunda yapılan eğitim programlarına katılan toplam 250 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmanın detayları hakkında açıklama yapıldıktan sonra gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynler çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların sosyo- demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri

Demografik veriler		n	%
Annenin yaşı	20 yaşından küçük	8	3,17
	21-25 yaş	21	8,3
	26-30 yaş	46	18,2
	31-35 yaş	93	36,9
	36 yaşından büyük	84	33,3
Eğitim	İlkokul mezunu	92	36,5
	Ortaokul mezunu	51	20,2
	Lise mezunu	62	24,6
	Üniversite mezunu	47	18,6
Medeni durumu	Evli	195	77,3
	Boşanmış	46	18,2
	Eşi vefat etmiş	11	4,3
Çocuk sayısı	Tek çocuk	62	24,6
	2 çocuk	114	45,2
	3 ve daha fazla çocuk	76	30,1
Çocuğunun cinsiyeti	Kız	123	48,8
	Erkek	129	51,1
Çalışma durumu	Çalışmıyor	122	48,4
	Kamu çalışanı	46	18,2
	Serbest meslek	84	33,3

Çalışma grubundakilerin %36,9'u 31-35 yaşındadır; %36,5'i ilkokul mezunudur; %77,3'ü evlidir; %45,2'sinin iki çocuğu bulunmaktadır; %51,1'inin çocuğu erkektir ve %48,4'ü çalışmamaktadır.

Veri toplama süreci

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür incelenerek oluşturulan 25 soruluk anket formu ile elde edilmiştir. Ebeveynler ile yapılan görüşme formunun ilk kısmında ebeveynlerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durumu, çocuk sayısı, çocuğunun cinsiyeti, çocuğunun yaşı, mesleği, aile tipi, ailenin gelir durumu gibi bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde cinsellik konusunda eğitim alıp almadığı, bilgiyi ilk kimden aldığı, kendi cinsel kimliğini ilk kaç yaşında fark ettiği, ailesinde cinsel kimliği ile ilgili ayırım yapılıp yapılmadığı, mahremiyet eğitimini ailede ilk kimden aldığına ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Görüşme formunun üçüncü bölümünde ise çocuğunun bezi kaç yaşında bıraktığı, bezini farklı kişilerin yanında değiştirip değiştirmediği, çocuğunun odasını ne zaman ayırdığı, çocuğa mahremiyet eğitimini verip vermediği, çocuğun üzerini ortak bir alanda değiştirme durumu, çocuğa mahremiyet eğitimini vermesi için bir uzmandan yardım alma durumu ve mahremiyetle ilgili soru soran çocuğuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 26.0 istatistik analiz programı kullanılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması çalışmalarında Miles ve Huberman (1994) tarafından açıklanan güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Çalışma verilerinin güvenilirliğinin analizinde %96 güvenilirlik hesaplaması dikkate alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde dağılımları kullanılmış, açık uçlu sorular araştırmacılar tarafından gruplanmış ve demografik özellikler arasındaki ilişkiyi belirlemek için chi-square analizi yapılmıştır.

Araştırmanın kısıtları

Bu araştırma ocak ve Mayıs 2019 tarihleri arasında Konya'da farklı kurum ve mekanlarda cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusunda yapılan eğitim programlarına katılan gönüllü olarak seçilmiş katılımcıları kapsamaktadır. Araştırma sonuçları bu kapsamda değerlendirildiğinde çalışma grubuyla benzer özellikler taşıyan başka bireylere sonuçların genellenebileceği söylenebilir. Bu araştırma araştırmacılar tarafından hazırlanan mahremiyet eğitimine ilişkin ebeveyn görüş anketinin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

Araştırmanın problemi

Ebeveynler, erken çocukluk döneminde çocuklarına mahremiyet eğitimini nasıl öğretmektedir? sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt problemleri aşağıda sıralanmıştır.

1.Ebeveynlerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, medeni durumu, aile tipi ve çocuk sayısı gibi sosyo-demografik değişkenler çocuğa mahremiyet eğitimi verme durumunu etkilemekte midir?

2.Ebeveynlerin sosyo-demografik değişkenleri çocuğuna mahremiyet eğitimi vermesi için bir uzmandan yardım alma durumunu etkilemekte midir?

3.Ebeveynlerin cinsellik ile ilgili bilgiyi ilk kimden aldığı ve kendi cinsel kimliğini ilk fark ettiği yaş durumu ile mahremiyetle ilgili soruları çocuğunun hangi ebeveyne sorması arasında ilişki var mıdır?

4.Ebeveynlerin mahremiyet eğitiminin ne olduğu ile ilgili bilgileriyle, çocuğunun cinsiyetinin mahremiyetle ilgili soruları arasında ilişki var mıdır?

5.Ebeveynlerin eğitim durumu ile çocuğunun bezini farklı kişilerin yanında değiştirmesi, çocuğunun odasını ne zaman ayırdığı ve çocuğunun üzerini ortak bir alanda değiştirmesi arasında ilişki var mıdır?

6.Ebeveynlerin cinsellik konusunda eğitim alıp almamaları ve bu bilgiyi ilk kimden aldığı ile ilgili durum, çocuğun hangi yaşta ebeveyne mahremiyetle ilgili soruları sorması arasında ilişki var mıdır?

7.Ebeveynlerin mahremiyet eğitiminin ne olduğu ile ilgili bilgileriyle, internet aracılığıyla mahremiyet konularını öğrenme arasında ilişki var mıdır?

2. BULGULAR

Çalışmada görüşme sırasında ebeveynlere sorulan sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular aşağıda tablolar şeklinde sunulmuştur.

Çalışma grubundakilerin aile durumu (aile tipi, gelir durumu, çocuklara sağlanan olanaklar vb) Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Çalışma Grubundakilerin Aile Durumu

		n	%
Aile tipi	Çekirdek aile	129	51,1
	Geniş aile	77	30,5
	Parçalanmış aile	46	18,2
Ailenin gelir durumu	Düşük	21	8,3
	Orta	195	77,3
	Yüksek	36	14,2
Çocukların kendine ait odası olma durumu	Var	107	42,4
	Yok	145	57,5

Ailelerin %51,1’i çekirdek ailedir; %77,3’ünün gelir düzeyi orta seviyededir ve %57,5’inde çocukların kendilerine ait odası bulunmamaktadır. Çalışma grubundakilerin mahremiyet ve cinsel eğitim ile ilgili durumları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: Çalışma Grubundakilerin Mahremiyet ve Cinsel Eğitim İle İlgili Durumları

		n	%
Cinsellik/mahremiyet ile ilgili eğitim alma durumları	Eğitim aldı	57	22,6
	Eğitim hiç almadı	129	51,1
	Kısmen eğitim aldı	68	26,9
Cinsellik/mahremiyet ile ilgili eğitimi ilk defa kimden aldığı	Annesinden	136	53,9
	Babasından	3	1,1
	Arkadaşlarından	46	18,2
	Aile bireylerinden	9	3,5
	Görsel/yazılı medyadan	58	23
Kendi cinsel kimliğini kaç yaşında fark ettiği	3-5 yaş	249	98,8
	6 yaşından büyükken	3	1,1
Ailede cinsel kimlikle ilgili ayırım yapılma durumu	Ayırım yapılırdı	136	53,9
	Kısmen ayırım yapılırdı	105	41,6
	Hiç ayırım yapılmazdı	11	4,3

Cinsellik/mahremiyet ile ilgili eğitim alma durumları incelendiğinde çalışma grubundakilerin %51,1'i hiç eğitim almadıklarını belirtmiştir. Bu bireylerin %53,9'u annelerinden mahremiyetle ilgili bilgiler aldıklarını; %98,8'i henüz 3-5 yaşlarındayken kadın veya erkek şeklinde kendi cinsel kimliklerini fark ettiklerini belirtmiştir. Cinsel kimlik ile ilgili ayırım yapılan aile sayısı ise %53,9 oranındadır.

Çalışma grubundakilerin çocuklarının mahremiyet ve cinsel eğitim ile ilgili durumları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Çalışma Grubundakilerin Çocuklarının Mahremiyet ve Cinsel Eğitim İle İlgili Durumları

		n	%
Çocuğunuz bezini ilk hangi yaşta bıraktı	1-3 yaş arasında	197	78,1
	3-4 yaşında	46	18,2
	4 yaşından büyükken	9	3,5
Çocuğunuzun bezini farklı kişilerin yanında değiştirir misiniz	Evet	136	53,9
	Hayır	48	19
	Bazen	68	26,9
Çocuğunuzun odasını ne zaman ayırdınız?	2 yaşından önce	21	8,3
	3-5 yaşında	52	20,6
	6 yaşından büyükken	179	71
Çocuğunuzun giysilerini ortak bir alanda değiştirir misiniz?	Evet	36	14,2
	Hayır	162	64,2
	Bazen	54	21,4
Çocuğunuza mahremiyet eğitimini verdiniz mi?	Evet	124	49,2
	Hayır	21	8,3
	Kısmen	107	42,4
Çocuğunuza mahremiyet eğitimini vermesi için bir uzmandan yardım aldınız mı?	Evet	9	3,5
	Hayır	222	88
	Kısmen	21	8,3
Mahremiyetle ilgili soruları çocuğunuz hangi ebeveyne soruyor?	Anne	228	90,4
	Baba	24	9,5
Mahremiyetle ilgili soruları sık soran çocuğunuzun cinsiyeti	Kız	121	48
	Erkek	131	51,9
Mahremiyetle ilgili soruları sık soran çocuğunuzun yaşı	6 yaşından küçük	197	78,1
	6 yaşından büyük	55	21,8

Çalışma grubundakilere mahremiyet eğitiminin ne olduğuna ilişkin soru sorulmuş ve cevaplar Amerika Birleşik Devletleri Cinsel Gelişim ve Eğitim Konseyi'nin tanımına göre "cinsellik ve mahremiyet konularında bilgilendirme, inançlar, değerler ve ilişkileri kapsayan ve hayat boyunca devam eden bir süreçtir" tanımlaması dikkate alınarak cevaplar "doğru", "kısmen doğru", "yanlış" şeklinde sınıflandırılmıştır. Katılımcıların sadece %62'si bu soruyu cevaplandırmıştır. Cevaplayanların %28,7'si doğru tanımlarken, %38' i kısmen doğru ve %33,3'ü yanlış tanımlamıştır.

Çalışma grubundakilerin eğitim durumlarına göre aile ortamında cinsel kimlik ayrımı yapılıp yapılmadığı incelenmiş ve Tablo 5'de Chi-Square Test sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5: Çalışma Grubundakilerin Eğitim Durumlarına Göre Aile Ortamında Cinsel Kimlik Ayrımı Yapma Durumu

	Value	df	p
Pearson Chi-Square sonucu	10,554 ^a	6	,103
İlişkinin olabilirlik oranı	11,537	6	,073
Doğrusal ilişki	,255	1	,614
Geçerli durumların sayısı	250		

Eğitim durumu ile cinsel kimlik ayrımı arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Chi-Square (Ki-Kare) testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. (*Test değeri:10.554 p=0.103>0.05*). Başka bir deyişle cinsel kimlik ayrımı yapma, eğitim durumuna göre değişmemektedir.

Çalışma grubundakilerin cinsellik konusunda aldıkları eğitim ile çocuğa mahremiyet eğitimi verilmesi arasında ilişki olup olmadığı çapraz tablo ile değerlendirilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Çalışma Grubundakilerin Cinsellik Konusunda Aldıkları Eğitim İle Çocuğa Mahremiyet Eğitimi Verilme Durumu

		Çocuğunuza mahremiyet eğitimi verdiniz mi				
			Evet	Hayır	Kısmen	
Cinsellik konusunda eğitim alma	Evet	n	21	2	4	
			27	16,5%	4,9%	4,9%
	Kısmen	n	52	16	37	
			105	40,9%	39,0%	45,1%
	Hayır	n	54	23	41	
			118	42,5%	56,1%	50,0%
Toplam		N	127	41	82	
			250	100,0%	100,0%	100,0%

Cinsellik ve mahremiyet konusunda alınan eğitim ve çocuğa verilen mahremiyet eğitimi dağılımları *Frekans (n) ve Yüzde (%)* olarak yukarıdaki tabloda verilmiştir. Bu durumda, %49.5 oranında çocuğuna mahremiyet eğitimi veren ebeveynin cinsellik ve mahremiyet konusunda eğitim almadığı, %16.5 oranındaki ebeveynin cinsellik konusunda eğitim aldığı belirlenmiştir. Buna göre çocuğa mahremiyet eğitimi verme durumu, cinsellik ve mahremiyet konusunda aldığı eğitime göre değişkenlik göstermektedir.

Çalışma grubundakilerin cinsellik ve mahremiyet konusunda. Aldıkları eğitim ile çocuğa verilen mahremiyet eğitimi arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Chi-Square testi sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Çalışma Grubundakilerin Cinsellik ve Mahremiyet Konusunda Aldıkları Eğitim İle Çocuğa Verilen Mahremiyet Eğitimi Arasındaki Chi-Square Testi Sonuçları

	Value	df	p
Pearson Chi-Square sonucu	9,586 ^a	4	,001
İlişkinin olabilirlik oranı	10,053	4	,040
Doğrusal ilişki	4,601	1	,032
Geçerli durumların sayısı	250		

p<0.05

Cinsellik ve mahremiyet konusunda aldığı eğitim ile çocuğun mahremiyet eğitimi arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Chi-Square testi sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki bulunmuştur. (*Test değeri: 49.489. p=0.014<0.05*). Bu durumda çocuğa verilen mahremiyet eğitimi, cinsellik konusunda alınan eğitime göre farklılık göstermektedir.

Cinsel kimliği fark etme yaşının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği chi-square testi ile değerlendirilmiş ve Tablo 8’de sonuçları sunulmuştur.

Tablo 8. Cinsel Kimliği Fark Etme Yaşının Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediği Chi-Square Testi Sonuçları

	Value	df	p
Pearson Chi-Square sonucu	2,702 ^a	4	,609
İlişkinin olabilirlik oranı	3,531	4	,473
Doğrusal ilişki	,715	1	,398
Geçerli durumların sayısı	250		

p>0.05

Cinsel kimliği fark etme yaşı ile cinsiyet arasında arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan chi-Square testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir. (*Test değeri:2.702. p=0.609>0.05*). Başka bir deyişle cinsel kimliği fark etme yaşı ile cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

TARTIŞMA

6-12 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemek ve ebeveynlik davranışlarına etki eden sosyo-demografik faktörleri araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmanın genel çerçevesini; toplumsal mahremiyet algısındaki bozulmalar ve bununla birlikte mahremiyet eğitimindeki yetersizlikler oluşturmuştur.

Çocukların cinsiyet kimliğinin gelişimi dikkate alındığında erken yaşlardan itibaren erkek ve kadın olarak kendi bedenlerini tanımaya başladıkları görülmektedir. Kadın ve erkek kimliklerinin rollerinde nelerin bulunduğuna ilişkin kavramları ve davranışları zaman içerisinde benimsemektedirler. Çocuğun cinsel gelişiminde ve mahremiyet anlayışına en çok etki eden faktörler anne babanın sunduğu aile iklimi, toplum ve kültürel ortamdır (Gander & Gandier, 1995, p. 296).

Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukta cinsel kimlik gelişimi belirginleşmektedir ancak cinsel kimlik duygusunun yerleşmesi genellikle 3-4 yaş civarında gözlemlenebilir hale gelmektedir (Yalçın, 2010). Konur (2006) okul öncesi dönemdeki çocukların anne-babalarına cinsel eğitim programı uyguladığı çalışmada ailelerin cinsel eğitimin ne olduğuna ilişkin görüşlerini eğitim öncesi ve sonrasında incelemiştir. Eğitim programı uygulanmadan önce katılımcıların %33.3'ünün çocuğa sadece üreme ve doğumun ne olduğunu, kız-erkek arkadaşlığı gibi konularda bilgi vermek amacıyla eğitim yaptıklarını belirlemiştir. Avşaroğlu ve Okutan (2018) ailenin çocuğa yaklaşımının çocuğun cinsel kimliğini ve beden imajıyla ilgili tutumlarını etkilediğini vurgulamakta ve çocuğun mahremiyet eğitimini etkileyen en önemli değişkenin aile ortamı olduğunu belirtmektedir.

Cinsiyetle ilgili davranışlar, ortalama 2 yaşından itibaren gelişmeye başlamaktadır. Cinsiyet rollerinin belirginleşmeye başladığı dönem ise genellikle 3 yaş civarında başlamaktadır. Çocuklar kendi cinsiyetlerini ortalama 30 aylıkken anlamaya başlamaktadır (Özsungur, 2010, s. 163). Larsson ve Svedin (2001) bebeklerin 3-4 aylıkken bile erkek ve kadın kimliğini ayırt edebildiklerini belirtmektedir. Scott, Moore, Hawkins ve Beltz (2012) bebeklerin 6 aylıkken yüzleri ve sesleri cinsiyetlere göre ayırt edebildiklerine ilişkin çalışma sonuçlarını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada bebeklerin yüzler ve sesler arasında ilişki kurabildikleri vurgulanmaktadır. Zosuls ve diğerleri (2009) cinsiyete özgü kız, erkek, kadın gibi tanımların öğrenilmesine ilişkin çalışmalarında çocukların bunu oyunlarına yansıtma durumlarını araştırmışlardır. Bebek 9.uncu aya geldikten sonra anne babaların günlük tutmaları istenmiş, bebeğin gelişimindeki detaylar video yoluyla araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Araştırma kapsamındaki çocukların %68'inin 21 aylık olduklarında cinsiyet ile ilgili kelimeleri kullandıkları belirlenmiştir.

Bizim çalışmamızda çocuğa verilen mahremiyet eğitiminin, cinsellik konusunda ebeveynlerin aldıkları eğitime göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Başka deyişle cinsellikle ilgili alınan eğitim, ebeveynlerin bu alanda verdikleri eğitim içeriğini etkilemektedir. Adler (1984), cinsellik ve mahremiyet konusunda vaktinden önce bilgi verilmesinin çocukta cinsel merakı artıracığını, çocuk hazır olduğunda bu konularda eğitim verilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Çocuk cinsellik ve mahremiyet konusunda sorular sorduğunda anne babanın cevabı ötelemesi ve geçiştirmesi çocuğun merak ve keşfetme davranışlarını artırmaktadır. Çocuğun sorularını ayıp olarak değerlendirmek onların cinselliği soru sorulmaması gereken ve dikkatli olunmasını gerektiren konular olarak algılamasına neden olmaktadır (Güneş, 2017).

Konuyla ilgili cevaplar çocuğun kavrama gücünün üzerinde olmamalı ve çocukta cinsel içgüdüyü tetikleyecek nitelikte olmamalıdır (Yalçın, 2010). Cinsellik ve mahremiyet konusuyla ilgili temel eğitim konularından biri de giyinmedir. Çocuğa giyinmenin başkaları tarafından beğenilme arzusuyla olmaması, başkalarının onu değerlendirmesi için değil temel gereksinim odaklı ve kendi bedeninden ve kişiliğinden memnun olması için giyinmesi gerektiği anlayışı da mahremiyet eğitiminin bir bölümü olmalıdır (Güneş, 2017). Anne-babaların ev içinde ve ev dışındaki giysi kullanımında mahremiyet sınırlarını dikkate alarak çocuklara model olmaları beklenmektedir. Ayrıca sağlıklı bir beden imajı oluşması için çocuklara bedeninin özel bölümleri konusu da anlatılmalıdır. Mahremiyet eğitiminde çocuklara bedenin özel bölgelerinin gösterilmemesi gerektiği ve bir başkasının da özel bölgelerine bakmanın doğru olmadığını açıklamak gerekmektedir. Ayrıca sağlıkla ilgili bir problem dışında bu temel prensibin ailedeki diğer kişiler ve tanımadığı bireyler için de geçerli olduğunun çocuğa açıklanması gerekmektedir (Taşçı, 2010, ss. 47-62). Aileler tarafından verilen yanlış bilgiler ya da uygun olmayan kaynaklardan alınan eksik ya da yanlış bilgiler, çocukların cinselliğe bakış açılarını ve cinsel kimlik bilgilerini negatif yönde etkileyebilmektedir. Literatür incelendiğinde, Cabreros'un (2012) araştırma bulgularına göre ebeveynlerin %72'si cinsellik ve mahremiyet eğitiminin okulda verilmesinin önemli olduğunu düşünmektedirler ve sosyoekonomik düzeyi düşük olan aileler, çocuklarının cinsel gelişimine ilişkin daha az bilgiye sahiptir. Long (2019) tarafından İngiltere'de 11 yaşından itibaren üreme sağlığı ve cinsel sağlık hakkında eğitim verilmesinin zorunlu olduğu ancak bu eğitimde herhangi bir cinsel yönelimin ya da erken cinsel aktivitenin desteklenmediği açıklanmaktadır. Ersoy (1999) altı yaşında çocuğu olan ebeveynlerin %67'sinin çocuğuna cinsellik ve mahremiyet eğitimi verdiğini belirtmiştir. Çalışmamızda az sayıdaki katılımcının cinsellik ve mahremiyetin tanımını doğru yapmasının temel nedeninin ailelerin bu konuda yeterli bilgi edinmemeleri ve bu konu ile ilgili rahatsızlık hissetmeleri veya utanma duygusunu yoğun yaşamaları nedeniyle cinsellik ve mahremiyet eğitimi konularında bilgi almadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Konur (2006), 4-6 yaşları arasında çocuğu olan ailelerle yaptığı çalışmada, ebeveynlerden hiçbirinin cinsel eğitim veya mahremiyet eğitimi konularında herhangi bir eğitime katılmadıklarını belirlemiştir. Kakavoulis (1998) cinsel eğitimde ailelerin tutumlarını incelediği çalışmasında, ebeveynlerin %23'ünün 3-5 yaşlarından önce, %31'inin 6-9 yaşında cinsel eğitime başlanması gerektiğini düşündüklerini saptamıştır.

Çocuğa ilk cinsel bilgilerin aile ortamında verilmesi en sağlıklı yol olarak görülmektedir. Bu durumda ailelerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi ile ilgili eğitim almalarının önemi ortaya çıkmaktadır (Eliküçük & Sönmez, 2011). Tuğrul ve Artan (2001) cinsellikle ilgili bilgileri çocukların en fazla annelerinden aldıklarını ve annelerin cinsellikle ilgili konular hakkında başkalarıyla çocuklarının konuşmalarına onay vermediklerini açıklamaktadırlar.

Mahremiyet eğitimi, temelde kişilik eğitimini de kapsamaktadır. Mahremiyet eğitimi uygulamalarının kapsamında cinsel gelişim ve cinsel eğitim konuları da bulunmaktadır. Genel amaç, cinsiyet ayırımı olmadan kişinin hayatını kendi sınırlarını da koruyarak başkalarının sınırlarına müdahale etmeden yaşanmasıdır (Güneş, 2017.) Normal çocukların ebeveynleri tarafından algılanan cinsel davranışı ve bilgisinin incelendiği bir çalışmada, ebeveynlerin çoğunluğunun cinsel gelişimle ilgili konularda, temel bilgileri annelerinden aldıkları ve annelerini cinsel eğitim konusunda bilgi kaynağı gibi gördükleri belirlenmiştir (Deehan & Fitzpatrick, 1993, pp.132).

Günümüzde internet, zaman ve mekân kavramını ortadan kaldırmıştır ve çocukların cinsellikle ilgili konularda daha kolay ve hızlı bilgiye erişmelerine fırsat oluşturmuştur. İnternet, aynı zamanda mahremiyetle ilgili konuların sınırlarının da değişmesini kolaylaştırmaktadır. Sosyal medyanın kullanımının da artmasıyla birlikte mahremiyetle ilgili konuların sınırlarının korunması zorlaşmıştır. Ayrıca internetin yoğun kullanımıyla birlikte mahremiyet ihlalleri artmıştır (Long, 2019). Türkiye’de sosyal medya kullanımı erken yaşlarda dahi yoğunlaşmış durumdadır. Çocuk ve gençlerin kişisel bilgileri network aracılığıyla kayıt altına alınmakta ve mahremiyet ihlali gittikçe artmaktadır (Kalaman, 2017, s. 21). Özellikle cinsel ilginin arttığı çocukluk dönemlerinde, internetteki kontrolsüz ve yoğun uyarıcılar, çocuklarda ve gençlerde cinsel ilgi artışına ve bazı davranış problemlerine neden olabilmektedir. Bu bilgiler ışığında çocuğa mahremiyet algısını ve mahremiyet eğitimini ilk olarak ebeveynlerin verdiği düşünülürse, ebeveyn görüşlerinin belirlenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek ve çocukların cinsel gelişimiyle ilgili konularda ebeveynlerin davranışlarını etkileyen sosyo-demografik faktörleri incelemek amacıyla yapılan bu çalışma ile toplumda gizli olarak seyreden mahremiyet olgusunun gerçek boyutlarının mevcut rakamların ve durumun çok ötesinde olduğu ortaya konmuştur. Sonuç olarak, ebeveynlerin cinsellik ve mahremiyetle ilgili bilgilerindeki ve davranışlarındaki eksiklikler, bunlara bağlı ortaya çıkan olası riskler ve çocuklarına cinsel konulardaki yaklaşımları değerlendirildiğinde çocuklara cinsellik ve mahremiyet eğitimi sunulması gerekliliği açıkça görülmektedir.

Çalışmada toplumda ve ailede mahremiyet konularına ilişkin durum literatür bilgileriyle bütünleştirilerek değerlendirilmiş; daha sonra mahremiyet eğitiminin nasıl ve ne şekilde olması gerektiğine ilişkin araştırmalar çerçevesinde cinsel gelişim ve mahremiyet eğitime dair önemli prensipler ortaya konmuştur. Mahremiyet eğitimi konusunun cinsel eğitim ve cinsel danışmanlık alanında çalışacak olan kişi ve kurumlara kaynak materyal teşkil edeceği öngörüldüğünden önemli sonuçlar elde edilmiştir.

ÖNERİLER

Mahremiyet eğitimi konusunda ebeveynler hassas davranmak durumundadır. Gelişim dönemleri itibarıyla 6-12 yaş dönemindeki çocuklar mahremiyet ve cinsellikle ilgili konulara ilgi duymakta ve bu konuda doğru bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Anne-babalar çocuğuna cinsellik ve mahremiyete ilişkin bilgi verirken gelişim düzeyine uygun, anlaşılması kolay cümlelerle, beden diline de dikkat ederek bilgi vermelidir. Anne babalar çocuğun yaşamındaki bütün detayları ve sırları bilmek için uğraşmamalıdır çünkü çocuklar ve özellikle gençler yaşamlarındaki her detayı ebeveyni bile olsa yetişkinlerle paylaşmak istemeyebilirler. Bu doğrultuda bilinçli ve doğru mahremiyet eğitimi önemli bir konu olarak değerlendirilebilir.

Çocuk eğitiminde mahremiyet ve cinsel gelişim konusundaki ebeveyn davranışlarında, doğrudan sebep ve sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Mahremiyet eğitiminin medya boyutlarının kendi içinde özel olarak detaylı şekilde araştırılması gereken alanlar olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada ebeveynlerin bakış açıları ve mahremiyetle ilgili bilgi düzeyleri geniş bir çerçevede değerlendirilmiştir ve elde edilen bulguların literatüre katkı sunacağı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1984). Çocuk eğitimi. İstanbul: Cem Yayınları.
- Aral, N., Köksal, A, Işık, N. (2002). Anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerinin incelenmesi. Mesleki Eğitim Dergisi, 638 (1), 1-16.
- Aşçı, Ö, Gökdemir F. Etik yönleriyle üreme hakları ve cinsel haklar. Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics. 2017; 3(3): 151-62.
- Avşaroğlu, S., Okutan, H. (2018). Zihin engelli çocuğu olan ailelerin yaşam doyumları, iyimserlik ve psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (1): 77-94.
- Byers, S., Heather, S., Weaver, A. (2008). Parents' reports of sexual communication with children kindergarten to grade 8. Journal of Marriage and Familia, 70 (1), 86-96.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. 11.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Cabreros, M. (2012). Sexuality education in grade school: are parents receptive and are teachers ready? Asia-Pacific E-Journal of Health Social Science, 1 (1), 1-5.
- Carson, J. (2006). Understanding and managing sexual behaviour problems in school settings. In M. Erooga & H. Masson (Eds.). Children and young people who sexually abuse others: Current development and practice responses, pp. 51– 64.
- Ceylan, Ş, Çetin, A. (2015). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2 (3), 41-59.
- Deehan, A., Fitzpatrick, C. (1993). Sexual behaviour and knowledge of normal children as perceived by their parents. IrMed J. 86 (4), 130-136.
- Eliküçük, A., Sönmez, S. (2011). 6 yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 7 (25), 45-62.

- Ersoy, Ö. (1999). 6 yaş grubunda kız ve erkek çocuğu olan anne babaların cinsel eğitim hakkındaki görüş ve tutumları. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 19 (1), 28-52.
- Esen, E., Siyez, D.M. (2017). Cinsel sağlık eğitimi programının 9. sınıf öğrencilerinin cinsel sağlık bilgi düzeyleri ve tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (3), 560-580. doi: 10.16986/HUJE.2017026755
- European Expert Group on Sexuality Education (2016), *Sexuality education—what is it?*, *Sex Education*, 16 (4), 427–431.
- Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin dönüşümü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güneş, A. (2017). Cinsel istismar olgusu ve mahremiyet eğitimi. *İnsan & Toplum Dergisi*, 7 (2), 25-67. DOI: 10.12658/human.society.7.14.M0206
- Hall, K.S., Sales, J., Komro, K., Santelli, J. (2016). The state of sex education in the United States. *The Journal of Adolescent Health*, 58 (6), 595–597.
- Jankovic, S., Malatestinic, G., Benevic, S. (2013). Parents' attitudes on sexual education—what and when? *Coll. Antropol*, 37 (1), 26-28.
- Kakavoulis, A. (1998). Early childhood sexual development and sex education: a survey of attitudes of nursery school teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 6 (2), 55-70.
- Kalaman, S. (2017). Yeni medya ve mahremiyetin dönüşümü: facebook Türkiye örneği, *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 14 (1), 1-31. Doi: 10.17361/UHIVE.2017.1.0011
- Konur, H. (2006). Dört-altı yaşları arasında çocuğu olan anne-babalara verilen cinsel eğitim programının cinsel gelişim ve cinsel eğitim konusundaki bilgilerine etkisinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, Ankara*.
- Kürklü, A. (2011). Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi. Afyon*.
- Kardeş, S., Güney Karaman, N. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuğun cinsel eğitimine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1554-1570.
- Larsson, I., Svedin, C.G. (2001). Sexual behaviour in swedish preschool children as observed by their parents. *Acta Pædiatr*, 90 (436), 44-52.
- Long, R. (2019). *Relationships and sex education in schools (England)*. Number 06103, 28 February. Toronto: NBC Publisher.
- Miles, M., Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks CA: Sage.
- Özşungur, B. (2010). Cinsel kimlik gelişimi ve cinsel kimlik bozukluğunda psikososyal değişkenler: gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (3), 163-174.
- Quinn, P.C., Yahr, J., Kuhn, A., Slater, A., Pascall, O. (2002). Representation of the gender of human faces by infants: a preference for female. *Perception*, 31 (1), 1109-1121.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Poobalan, A.S., Pitchforth, F., Imamura, M., Tucker, J., Spratt, K., Teijlingen, K. (2009). Characteristics of effective interventions in improving young people's sexual health: a review of reviews. *Sex Education*, 9 (3), 319–336.
- Scott, M.E., Moore, A.J., Hawkins, K., Beltz, M. (2020). Putting youth relationship education on the child welfare agenda: findings from a research and evaluation review. *child trend publications*. Accessed 01 july 2020. <https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2013/06/201247RelationshipEducFullRpt1.pdf>

- Shtarkshall, J. (2007). Sex education and sexual socialization: roles for educators and parents perspectives. *Sexual and Reproductive Health*, 39 (2), 34-48.
- Taşçı, A. (2010). *Cinsel eğitim*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tuğrul, B., Artan, İ. (2001). Çocukların cinsel eğitimleri ile ilgili anne görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 141-149.
- Tunca, N., Özer, Ö. (2015). Pre-service teachers' awareness of child abuse. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 97-118.
- Walker, J. (2004). Parents and sex education—looking beyond ‘the birds and the bees. *Sex Education*, 4 (3), 239–255.
- Walker, J., Milton, J. (2006). Teachers' and parents' roles in the sexuality education of primary school children: a comparison of experiences in Leeds UK and in Sydney, Australia. *Sex Education*, 6 (4), 415–428.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Zosuls, K.M., Ruble, D.N., Tamis-LeMonda, C, Shrout PE, Bornstein M, Greulich K. (2009). The acquisition of gender labels in infancy: implications for sex-typed play. *Dev Psychol*, 45 (1), 688–701.